

Suomen lintuasemien toiminta vuonna 2009

Markus Lampinen (toim.)

Suomen lintuasemilla on jälleen takana yksi toiminnantäyteinen vuosi, joka on sisältänyt vaihtelevassa määrin niin pesimälinnusto- ja levähtäjälaskentoja kuin muutontarkkailua ja rengastustakin. Erilaisilla vakioiduilla menetelmillä tuotettiin runsaasti aineistoa tutkijoiden analysoitavaksi ja hyödynnettäväksi. Tähän katsaukseen on koottu lintuasemilla vuoden aikana tehdyn suuren työn hedelmät ja kerrotaan asemakohtaisesti tuoreimmat kuulumiset. Viimevuotiseen tapaan katsauksessa ovat mukana lähes kaikki Suomessa aktiivisesti toimivat lintuasemat (kuva 1). Ahvenanmaan lintuasemilta (Lågskär ja Signilskär) raportit valitettavasti puuttuvat.

Muutamilta asemilta kuului tänä vuonna positiivisia uutisia kasvaneista miehitysluvuista. Esimerkiksi Jurmo pääsi 2000-luvun tähän mennessä korkeimpiin miehitysvuorokausimääriin ja Halias jatkoi tuttua, kunioitettavaa linjaa: käytännössä koko vuosi katkotonta miehitystä. Näistä ilonaiheista huolimatta myös miehittäjäpulasta kärsittiin paikoittain; miehittäjien yhteismäärät laskivat ja miehitys painottui monesti vain parhaisiin muuttoaikoihin ja perinteisiin harvinaisuussezonkeihin, kuten toukokuun loppuun. Muu osa vuodesta jäi monissa tapauksissa alihavainnoiksi. Paikoin myös keskimääräisen miehitysjakson pituus lyheni. Asemalle tullaan nykyään yhä useammin vain päivä- tai viikonloppuretkelle ja pitkäaikaismiehittäjät ovat harvassa. Onko lintuasemakulttuuri sitten muuttunut merkittävästi viime aikoina ja ovatko mukavuudenhaluisten keskivertomiehittäjien retkeilytottumukset aikaisempaa vaativammat?

Suomessa on ylellisiä ja vaatimattomammin varusteltuja lintuasemia. Kaikilla niillä on kuitenkin yleensä erinäisiä vakioituja havainnointivelvoitteita, joita miehittäjien tulee päivittäin suorittaa. Kentällä kultujen kommenttien perusteella monella lintuasemalle lähtemistä harkitsevalla ensikertalaisella kynnyskysymyksenä ovat nimenomaan nämä velvollisuudet. Omien taitojen riittä-

Helmipöllö Aegolius funereus kuului taas monen lintuaseman rengastusohjelmaan. Kuva: TAPIO SOLOINEN

vyyttä epäillään ja usein päädytäänkin vanhaan ja tuttuun, varmaan retkivaihtoehtoon lintuaseman sijasta, koska epävarmuus valitsee, eikä intoa uusien asioiden opetteluun ole riittävästi. Tässä kohtaa paikallisyhdistysten rooli nouseekin merkittävään asemaan. Yhdistysten kannattaa tiedottaa alueensa lintuasemien toiminnasta riittävän selkeästi ja korostaa, ettei asemamiehittäjänä toimiakseen tarvitse olla joka harrastusalueen asiantuntija. Eräs mahdollisuus on järjestää vaikkapa ensikertalaiskursseja, joilla harrastajia opastetaan kädestä pitäen lintuaseman perusrutiineihin. Näistä on saatu säännönmukaisesti positiivisia kokemuksia. Toki yhdistysten on syytä pitää havainnoija-aineksen taso riittävän korkealla esimerkiksi

asettamalla sopivat minimivaatimukset asemille pääsyle.

Toinen tärkeä näkökohta on asemamiehittäjäkunnan ukkoutuminen. Työssäkäyvillä aikuisilla ei monesti ole aikaa tai mahdollisuuksia viettää asemilla pitkiä jaksoja, eikä asemamiehitys tarjoa riittävän vapaata retkeilyä hektisen elämän keskelle. Tästä syystä nuoret lintuharrastajat kannattaa tutustuttaa lintuasemien toimintaan jo mahdollisimman varhaisessa harrastusvaiheessa ja näin pitää huolta, että uusia asema-aktiiveja löytyy. Näin voidaan turvata lintuasemien hyvä miehitystaso ja korkealaatuisen havaintoaineiston kertyminen jatkossakin. Mallia sopii ottaa esimerkiksi Säpissä viime syksynä järjestetystä, nuorille suunnatusta lintuase-

makurssista sekä Haliaksen nuorten viikonloppuretkistä.

Aspskär Harri Malkio

Asema oli miehittynä 141 päivänä (2008 miehitysvuorokausia oli 157). Miehitysjaksot olivat 10.–19.4., 21.–25.4., 30.4.–14.6., 17.6.–3.7., 5.7.–9.8., 18.–23.8., 25.–28.8., 3.–13.9., 18.–20.9., 2.–3.10., 15.–17.10. ja 24.–25.10. Kevät ja kesä olivat perinteisesti hyvin miehittyjä, mutta loppusyksy jäi kovin hajanaisesti miehittyksi.

Koko vuonna nähtiin vain 176 lajia (2008 190 lajia) ja muutama tavallinen laji, kuten ui-velo, jäi näkemättä. Syksyllä miehitystilanne oli varsin heikko ja esimerkiksi vaeltavia kuu-sitaisia ei nähty yksilöäkään. Viikonloppuihin osuneista kovista tuulista johtuen saareen pääsy oli satunnaista. Yhtään saarelle uutta lajia ei nähty. Lähimpänä oli toinen havainto rastaskerttusesta, joka viihtyi paikalla 10.6.–3.7. sekä havainnot lumi- ja lyhytnokkahanhista.

Muita kevään ja kesän harvinaisuuksia olivat kyhmyhaahka, kiljukotkalaji, muuttohaukat, leveäpyrstökihat, turkinkyhky ja varpunen.

Syksyllä parhaita olivat jänkäkurpat, tunturikiurut, kirjosiipikäpylintu ja pohjansirkku. Merikotka havaittiin 18 päivänä, 1–3 yksilöä tasaisesti läpi vuoden.

Kevään muutto oli etenkin hanhien osalta ilahduttavan runsasta (359 p, 157 267 m), tosin vuonna 2008 päästiin vieläkin suurempaan määrään (176 000 yks.). Harmaahanhia nähtiin 1500 ja vesilintuja 70 000 yksilöä enemmän kuin 2008. Allihaahkoja näkyi vähemmän. Parhaat allihaahkamutot ovat viime vuosina ajoituneet molemmin puolin vappua. Kuikkalintuja ja kihuja havaittiin viimevuotiseen tapaan. Kahlaajat romahtivat vajaan 5000 lintuun (2008 melkein 40 000 lintua).

Kuva 1. Katsauksessa mukana olevien lintuasemien sijainti.

Kevät

Kausi alkoi edellisvuoden tapaan pääsiäisenä. Jäätä oli ainoastaan Aspskärin sisälaguunissa. Ruokkisaarella oli paljon ruokkeja ja ainakin 20 etelänkiislaa. Merimetoilla oli jo muutama rakennettu pesä. Saarilla oli 3 merikotkaa, harmaa- ja ristisorsapari sekä muuttolla 9 pikkujoutsenta.

Seuraavina päivinä nähtiin rusko- ja sinisuohaukka, pari suopöllöä sekä erilaisia pikkulintuja. Kaksi lyhytnokkahanhea muutti 13.4. Myös ruokintapaikalla kävi vilske, kun linnut jäivät tankkaamassa lisäenergiaa muuttomatkalle. Kymmenen pyrstötiaisen parvi muutti 15.4. ja paikallisena oli kevään ensimmäinen tilitalti. Seuraava päivä oli purevan kylmä, mutta vuodenpinnalistalle ylsivät kana-, hiiri- ja ampuhaukka. Muutto oli melko pysähdyksissä muutaman päivän. Yllättäen laguunissa oli 17.4. 7 lapasotkan parvi uimassa.

Kuovilintuja muutti 22.4. 214 ja uusia vuodenpinnoja olivat mustavaris sekä valkoposkihanhi. Seuraavana aamuna nähtiin sarvipöllö paikallisena. Aspskärillä harvoin nähtyjä punasotkia muutti 24.4. pari. Tässä kohtaa miehityksessä oli tauko, jolloin allihaahkan päämuutto todennäköisesti tapahtui. Vappuaattona oli rantavesissä 7 allihaahkaa ja sata vuodenpinnaa meni rikki.

Vappupäivänä muutti leveäpyrstökihu ja yllättäen vielä yksinäinen pulmunen. Tämä oli toinen toukokuinen pulmuhavainto 30 vuoteen. Enskäriltä laskettiin Haverön rantavedestä peräti 67 etelänkiislaa, mikä on Aspskärin ennätys kaukoputkella laskettuna. Harmaalokeilla oli jo jonkin verran munia pesissään. Seuraavana päivänä näkyi mm. muuttohaukka ja kiljukotkalaji. Värikkäitä meriharakoita muutti komeat 1131 lintua 17 parvessa.

Seuraavalle päivälle riitti meriharakoita vielä 355 yksilöä. Joutsenia muutti 138, joista 79 oli pikkujoutsenia. Joutsenten muutto oli erilaista ennen vanhaan, jolloin saattoi nähdä 300–400 muuttavaa lintua päivässä, jopa enemmänkin. Yleensä muutto tapahtui vapun molemmin puolin. Nyt muutto kestää melkein koko kevään, eivätkä päiväsummat nouse kovin korkeiksi. 3.5. muutti runsaasti hanhia: valkoposkihanhia yllättäen jo 110 p, 1132 m, *Anser/Branta*-hanhia 1478 m ja *Anser* sp 506 m. Tunnistettuja metsähanhia oli vain 22. Vesilintuja muutti 40 000, joista suurin osa kaukaa merellä. Muuttohaukka näkyi toistamiseen 5.5. lentäen n. 10 m korkeudella etelään. Samana päivänä merikotka saalisti ilmeisesti riskilän Haveröllä ja myös paikallinen lapinsirkkunäärä havaittiin. Seuraavat päivät muutto oli lähes pysähdyksissä.

Tornien taisto -päivän 9.5. pilasi puolilta päivin alkanut vesiside seurauksena historian huonoin tulos, 57 lajia. Päivän aikana lajeja kertyi vain 63, kun taas seuraavana päivänä havaittiin 79 lajia, parhaana muuttava kyhmyhaahkakoiras. Uusi päivä toi mukanaan ensimmäisen valkoposkimassan, 16 741 lintua. Kaikkiaan hanhia muutti hieman yli 20 000.

Lähipäivinä vuodenpinnalistoille päättyi lukuisia tavallisia muuttolintulajeja, parhaana

11.5. aamulla huhuillut turkinkyhky. Seuraavina päivinä takseerattiin jo varhaisimpia pesimälintuja. Arktisessa muutoslaunauksessa taukoa kovien pohjoistuulien takia. Seitsemän sinirintaa jäi odottelemaan parempia muuttoilmoja ja muitakin keväälle uusia hyönteissyöjiä nähtiin. Hanhia muutti 16.5. yli 9000 joukossa lumihanhi ja 5 min myöhemmin vielä kaksi lyhytnokkahanhea. Vesilintuja muutti kevään paras määrä, 130 000 lintua. Lähisaareilta laskettiin 433 merimeton pesää. Kevään toinen leveäpyrstökihu muutti 18.5, jolloin myös hanhien meno jatkui voimakkaana; tuloksena yli 23 000 muuttavaa, ja vesilintujen rippeitäkin vielä yhteensä 35 000 m. 20.5. hanhia muutti 26 000 ja seuraavallekin päivälle hanhia riitti vielä yli 21 000. Tunnistetuista suurin osa oli valkoposkia. 18.5. Aspskärillä havaittiin aina harvinainen varpunen.

Kevään ensimmäiset vesipääskyt nähtiin 22.5. ja seuraavana päivänä keväällä harvoin nähtyjä pikkusirrejä ruokaili rannoilla 2 yksilöä. Kuikkalintujen päämuutto osui ajalle 24.–25.5., jolloin päiväsummat olivat järjestyksessä 2025 ja 2830 yksilöä. Tänä keväänä ei havaittu lainkaan jääkuikkalajeja. Myöhäisiä, ilmeisesti pesimättömiä joutsenia näkyi 23.5. 10 p ja 26.5. 6 m sekä 29.5. 4 m. Viimeinen suurempi hanhimuutto oli 28.5., jolloin muutti 9913 sepelhanhea. Toukokuun lopussa lintujen muutto lopahti ja esimerkiksi kahlaajien määrät jäivät vaatimattomiksi.

Touko–kesäkuun vaihte kului pesätakseerauksissa eri saarilla ja etelänkiislojen rengastuksessa. Pesimälinnustossa ei suuria muutoksia tapahtunut. Selkälökilla menee edelleen huonosti, samoin kalalokkien määrä vähenee. Tiiraja sen sijaan oli etenkin Enskärillä todella runsaasti. Etelänkiislojen parimäärä on hitaassa kasvussa. Syksyn kahlaajista ehti ensimmäisenä saarille työtyöhyyppä toukokuun viimeisenä päivänä. Uusina lajeina vuodenpinnalistalle tulivat viita-, luhta- ja rytikerttunen. 10.6. aamun ovenavauslaji oli rastaskerttunen, joka raksuteli vastapäisen saaren ruoikossa. Lintu viihtyi paikalla aina 3.7. saakka. Kesäkuun alun pari viikkoa ovat yleensä etenkin merimetojen, harmaalokkien ja räyskien rengastusaikaa riippuen suotuisista ilmoista. On oltava sopivan lämmintä ja tuulien pitää olla maltillisia, jotta naapurisaariin pääsee rengastamaan poikasii.

Seuraavana päivänä harmaasorsa uitti näkökseen 12 poikastaan. 17.6. poikueesta oli jäljellä vain 4 poikasta. Kesäkuun alueen vartioinnissa, pesimälinnuston seurannassa ja seuraamalla syksyisen kahlaajamuuton alkamista. Yleensä lintumaailma on keskikesällä aika hiljaista. Ensimmäinen pikkukuovi kiirehti saareen jo ennen juhannusta 19.6. Muita juhannuksen tienoon havaintoja olivat mm. sepelhanhi 20.6., merikotka 21.6., pohjoiseen muuttanut mehiläishaukka 18.6., tuulihaukka ja yllättävä havainto suopöllöstä 23.6. 27.6. laguunissa uiskenteli 7 joutsenta. Hanhien paras päiväsumma oli 24.6.: merihanhi 87 p, kanadanhanhi 81 p sekä ainakin 20 valkoposkihanhea. Suosirritkin ehtivät syysmuutolle vielä kesäkuun puolella 29.6. kahden juhlapukuisen voimin.

Syksy

Heinäkuun parhaita havaintoja olivat vuoden ensimmäinen mustakurkku-uikku 3.7. ja syksyn ensimmäinen harmaahaikara 10.7., jonka jälkeen niitä alkoi näkyä silloin tällöin. Heinäkuussa havaittiin myös viitakerttunen 12.7. sekä samana päivänä 12 lajia kahlaajia, mutta määrät jäivät alle kymmenen yksilön, mm. isosirri 2 +1kv p. Yllättävin kahlaaja ja koko kesän mielenkiintoisin havainto oli 14. ja 16.7. havaittu jänkäkurppa. Heinäkuussa jänkäsiirriäisiä oli kolmena päivänä yhteensä 1p, 3m. Suosirrien paras päivä oli 17.7., 130 muuttajaa. Pulmusirri havaittiin 25.7. Lehtokurpasta varmistui kautta aikain toinen pesintä, kun havaittiin 4 poikasta jonokävelyssä mökin lähellä. Pääosa tiiroista lähti pois saarilta 18.7. Samana päivänä alkoi käpytikkaevaellus, joka jatkui lokakuun alkuun, mutta päiväsummat eivät kohonneet kymmentä lintua suuremmiksi. Pikkusieppo havaittiin paikallisena ensi kerran 13.7. ja lintu viihtyi saarilla aina 28.8. saakka. Urpiainen havaittiin 15.7. Mustalintuja muutti 24.7. 110 linnun parvi etelään.

Elokuun alussa alkoi etelään muuttavia pikkulintuja ilmaantua saarille. Karussa ulkosaa-ristossa on helppo havaita muuton alkaminen, koska omia pesiviä pikkulintuja ei ole montakaan lajia. Sattumoisin saarille pesimään jäävät pikkulinnut pesivät yleensä vuoden pari. Vuonna 2009 hyönteissyöjien päiväsummat jäivät varsin vaatimattomiksi.

Etelään muuttava sinisuohaukkakoiras havaittiin 1.8. Syksyn toinen pulmusirri havaittiin 6.8. Syksyllä Aspskäriillä harvinainen mustakurkku-uikku näkyi 18.8. ja ilmeisesti sama yksilö uiskenteli alueella 20.9. saakka. Tämän jälkeen havaittiin vielä 2.10. yksi. Tämä onkin Aspskäriin myöhäisin havainto lajista. Elokuun alkupäivinä lähtivät loput ruokit ja kiislat. Syksyn viimeinen ristosorsa oli 20.8. havaittu nuori lintu. Merimetsojen paras päivä oli 22.8., jolloin summattiin 80p, 492 m mökin korjaustalkoiden lomassa. Seuraavana päivänä oli runsasta pikkulintumuuttoa: haarapääskyjä nelisensataa, metsäkivisiä 10p, 355 m ja keltävästäräkkejä 20p, 78 m.

Syyskuun puolivälistä lokakuun loppuun miehitystä oli etupäässä satunnaisina viikonloppuina. Tähän vaikuttivat ennen kaikkea kovat tuulet. Parhaat massamuutot eivät osuneet näihin harvoihin ajankohtiin. Kehräjä nähtiin 4.9. ja se olikin vuoden ainoa havainto lajista. Vihervarpusia muutti jo 5.9. 128 yksilöä. Peto- lintuja näkyi joka retkellä, mutta mitään suuria päiväsummia ei kertynyt. Syksyn ainoa sinirinta ja ruokokerttunen näkyivät 12.9. Seuraavana päivänä havaittiin lapinkirvinen ja ensimmäiset sepelhanhet. Lisäksi tukkasotkia muutti 96 yksilöä. Syksyn paras västäräkkimuutto nähtiin samana päivänä: 53p, 734m. Komea 170 yksilön kurkiparvi muutti 19.9. Muita Aspskäriille parempia havaintoja olivat 2.10. 2 jänkäkurppaa ja 3.10. mustapääkerttu, lapinsirkku, 3 isokäpylintua sekä kirjosiipikäpylintu. Neljä tunturikiurua muutti 16.10. vihervarpusparvesa. Viimeisellä reissulla 24.–25.10 muutti jonkin verran alleja kaukaa etelässä, hanhiakin 3 lajia

ja parikymmentä kuikkalintua. Komein oli kuitenkin 700 räkättirastaan parvi, joka kierteli tutkimassa saarten pihlajia, olisiko mitään jäänyt jäljelle aikaisemmilta syöjiltä. Pulmusia ruokaili rannoilla 30 lintua ja muutti 25 linnun parvi.

Rengastus

Rengastuksessa keskityttiin pesäpoikasten rengastukseen. Verkkorengastusta ei harjoitettu lainkaan. Rengastusmäärä putosi edellisestä vuodesta, koska suurin osa merimetsoyhdykskunnasta siirtyi toisille saarille pesimään. Rengastuksia kertyi yhteensä 159 (134 poikasta ja 25 vanhaa lintua) 11 lajista. Runsaslukuisimmat olivat merimetso 10, harmaalokki 86, räyskä 6, etelänkiisla 22, ja ruokki 17 rengastusta. Rengaslöytilmoituksia tuli 50 kpl viidestä eri lajista (vuonna 2008 ilmoituksia tuli 51 kuudesta lajista).

Halias

Aleksi Lehikoinen

Aseman 31. toimintavuosi käynnistyi juhlallisesti, kun aseman 30-vuotista taipaletta juhlistettiin 8.1.2009 Tringan kuukausikokouksen yhteydessä kolmella Halias-aiheisella esitelmällä sekä Halias-aiheisella tietokilpailulla. Juhlahumun takia asema oli vain 363 vuorokautta miehittettynä. Hyvästä miehittäjätilanteesta huolimatta uudet miehittäjät ovat tervetulleita asemalle. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 88 miehittäjää, bussiretkiä järjestettiin asemalle 12 ja muita päiväretkeilijöitä vieraili runsaasti. Asemanhoitajina vuonna 2009 toimivat Petteri Lehikoinen (varaukset) ja Aleksi Lehikoinen (aineistoasiat) sekä taloudenhoitajana Johan Ekroos.

Lintuhavainnot

Asemalla havaittiin vuoden aikana 232 lintulajia. Rengastajatilanne oli hyvä, koska lähes yhtäjaksoinen rengastus saatiin järjestettyä 25.7.–7.11. väliseksi ajaksi. Toimintavuonna rengastuksia kertyi hieman keskiarvoa enemmän (11 943 lintua, 93 lajia). Kevään haahkasumma, 31 600m, oli sen sijaan alhaisin määrä koko 2000-luvulla. Tulliniemen saaristolintulaskennoissa todettiin paikallisen haahkan pesimäkannan pienentyneen kolmanneksella

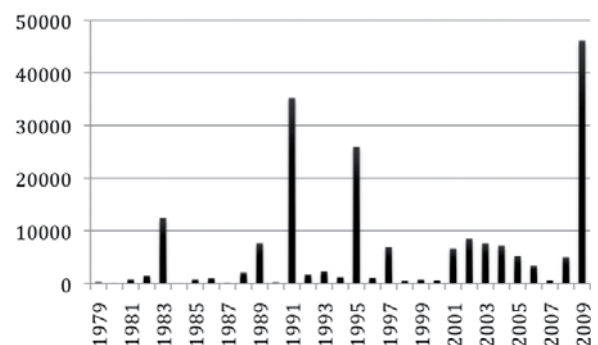
Kuva 2. Kuusitiaisen muuttajamäärät Hangon lintuasemalla 1979–2009. Valokuva: JUKKA HAAPALA

Taulukko 1. Tulliniemen linnustonsuojelualueen 37 luodon vesi-, kahlaaja- ja lokkilintujen sekä niittykirvisen parimäärät vuosina 2005 ja 2009.

	2005	2009
Kyhmyjoutsen	10	11
Merihanhi	3	3
Valkoposkihanhi	0	8
Sinisorsa	2	3
Lapasorsa	0	1
Tukkasotka	0	5
Haahka	925	606
Tukkakoskelo	1	0
Isokoskelo	3	2
Meriharakka	12	13
Tylli	2	2
Punajalkaviklo	2	3
Rantasipi	0	1
Karikukko	3	2
Kalalokki	46	46
Harmaalokki	1	0
Merilokki	8	10
Kalatiira	2	15
Lapintiira	33	64
Niittykirvinen	15	14

neljässä vuodessa (taulukko 1). Haliaksen länsipuolella alkaa koirashaahkojen sulkasatoalue Saaristomerellä, joka on yksi Suomen kansainvälisesti arvokkaista lintualueista (IBA). 31.5. bunkkerilta laskettiin huikeat 26 800 paikallista koirashaahkaa, joten alueella on edelleen merkitystä lajin levähdysalueena. Saaristolintulaskentojen mukaan valkoposkihanhiin runsastuminen jatkuu voimakkaana ja myös tiirojen pesijämäärät olivat ilahduttavasti kasvaneet (taulukko 1). Kesäkuun alun kylmät ja sateiset säät tuhosivat valitettavasti huomattavan osan saaristolintujen pesinnöistä.

Syksy muistetaan etenkin komeasta kuusitiais- ja pöllövaelluksesta. Kuusitiaisten Suomen ennätys siirtyi uusille tuhatluville, kun 19.9. muutti 9757 lintua ja syksyn summa oli massiiviset 46 090 m (kuva 2). Lehtopöllöt (yht. 42 p, 18 r, 8 kontr) rikkoivat ennätysten ja viiru-pöllöillä (yht. 16 p, 3 r, 3 k) oli selvästi toiseksi

voimakkain vaellusvuosi. Myös varpuspöllövaellus oli toiseksi voimakkain aseman historiassa (170 p, 135 r, 3 kontr) ja 9.10. kirjattiin asemalomakkeelle peräti 35 varpuspöllöä, joista 30 saatiin verkoista (Lehikoinen 2009e). Isokäpylintujen vaellus oli myös ennätyksellistä (42 p, 346 m) ja 8.10. kirjattiin asemalle uusi muuttoennätys (79 m).

19.10. ja 1.11. nähtiin lounaassa massiivinen n. 30 000 allin paikallisparvi! Viherpeippoja havaittiin vähemmän kuin koskaan koko aseman historian aikana: vain 2462 m, mikä on n. 16 % viiden aikaisemman vuoden keskiarvosta. Syynä äkilliseen määrien romahtamiseen on pidetty *Trichomonas gallinae*-loisen aiheuttamaa kuolleisuutta. Loppusyksyn 2009 peippolintujen muuttajamääriin ovat voineet vaikuttaa alentavasti myös vallitsevat idän ja pohjoisen puoleiset tuulet. Esim. peipon (45 800 m) ja järripeipon (4400 m) määrät jäivät 42 ja 45 % viiden aikaisemman vuoden keskiarvosta. Näiden perusteella korjattuna viherpeippojen määrät olisivat silti taantuneet arviolta 36–38 %:iin aiemman viiden vuoden keskiarvosta.

Uusia asemalajeja havaittiin kaksi: kenttäkerttunen 20.10. ja mustakurkkurautiainen 29.10. Muita kovempia harvinaisuushavaintoja olivat mm. pikkukultarinnat 31.5. ja 6.6., isokihu ja jalohaikara 18.8. sekä pussitiainen 20.10.

Tutkimus- ja julkaisutoiminta

Aseman julkaisutoiminta jatkui pirteänä ja vuodelle 2009 kirjattiin kymmenen Haliasaiheista julkaisua. Lisäksi Haliaksen 30-vuotisen taipaleen johdosta tehty teemanumero *Tringa*-lehdessä 4/2008 ilmestyi tammikuussa 2009. Varsinaisiin vuoden 2009 julkaisuihin sisältyivät perinteiset vuosikertomukset Linnut-vuosikirjassa ja Haliaksen internet-sivuilla. Yhteistyössä useiden rengastusasemien kanssa julkaistut artikkelit tarkastelivat Afrikkaan matkaavien varpuslintujen muuttoa (Yohannes ym. 2009a, b). Muut julkaisut käsitelivät punatulkun muuttokäyttäytymistä suhteessa pihlajanmarjasatoon (Fox ym. 2009), ruskourpiaisen levinneisyyttä (Lehikoinen & Lindholm 2009), merimetson ruokailukäyttäytymistä (Kilpi ym. 2009) sekä pöllöjen vaellusaktiivisuutta (Lehikoinen 2009b, c). Haliaksen aineistoa oli sisällytetty myös keväällä puolustettuun Aleksii Lehikaisen väitöskirjaan (Lehikoinen 2009a).

Haliasaiheisten artikkelien julkaisuluettelo päivitetään Haliaksen internetsivustolla, jolta yli ¾ artikkeleista on ladattavissa pdf-muodossa. Julkaisuluettelo piti sisällään vuoden 2008 lopussa yhteensä 83 Haliasaiheista julkaisua. Haliaksen viimeaikaiset havainnot päivitetiin koko vuoden ajan käytännössä päivittäin Tiira-havaintojärjestelmän avulla. Viimeikaisiin havaintoihin ja julkaisuluetteloon löytyvät linkit aseman kotisivuilta (<http://www.tringa.fi/fi/hangon-lintuasema/hangon-lintuasema/>). Aseman internet-sivuille perustettiin Haliasblogi, jossa tiedotettiin aseman tuoreimmista kuulumisista vuoden aikana n. 20 kertaa. Yksi uutisista, saaristolintujen huono pesimätulos, päättyi jopa YLE:n uutis sivuille.

Päähavainnoitsija Aatu Vattulaisen keväthavainnoinnin erityiskohteena oli muuttavien haahkojen sukupuolijakauma. Syksyllä panostettiin mm. hyvän varpuspöllövaelluksen tarkempaan dokumentointiin sekä tutkittiin suo- ja sarvipöllöjen ikä- ja sukupuolimääritystä kuvamalla kaikki pyydystetyt Asiot sekä keräämällä höyhennäytteitä DNA:han perustuvaa sukupuolimääritystä varten. Halias kuuluu yhdessä Tvärminnen eläintieteellisen aseman kanssa läntisen Suomenlahden pitkäaikaisten ekologisten havaintosarjojen seurantaverkoston (Western Gulf of Finland LTER-site WelFin).

Asematoiminnan kehittäminen

Metsähallituksen kanssa vuonna 2008 solmitun vuokrasopimuksen mukaan Tringan hallinnoiman tontin vuokra maksettiin puutarhan niityn niittämisellä, polkuverkoston ylläpidolla, ryhmien opastamisella, luonnonsuojelualueen valvonnalla sekä Uddskatanin että Tulliniemen linnustosuojelualueen pesimälintulaskennoilla ja niistä raportoinnilla. Harrastajat voivat tukea aseman toimintaa osallistumalla näitä koskeviin talkoisiin. Vuonna 2009 vuorossa olleet Tulliniemen linnustolaskennat toteutetaan keran kolmessa vuodessa ja tiedot luovutetaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen vetämän valtakunnallisen saaristolinnustoseuran käyttöön.

Aseman viereen vuonna 2008 nousseen huoltorakennuksen viimeistelyä jatkettiin mm. saunan, terassin, ulkoseinien, rengastushuoneen sisätilojen ja ikkunoiden osalta. Huoltorakennus sisältää uuden lintujen käsittelyä varten toteutetun rengastushuoneen, saunan sekä varastotilaa. Aseman saunan löylyt todettiin vuoden aikana moneen otteeseen ensiluokkaisiksi.

Halias osallistui Tringan nimissä aktiivisesti vuonna 2008 käynnistyneeseen Metsähallituksen vetämän Tulliniemen käyttö- ja hoitosuunnitelman laadintaan. Suunnitelma korvaa edellisen, lähes 20 vuotta vanhan suunnitelman ja linjaa mm. alueella retkeilyä. Kasvavan päiväretkeläisten määrän takia mm. aseman vakiohavainnointiin tarkoitettu bunkkeri on pyhitetty vain asemalla yöpyvien käyttöön, ellei asiasta erikseen sovita. Päiväretkeläisille suositellaankin havainnointipaikaksi Uddskatanin eteläkärjessä sijaitsevaa eteläkalliota, joka on lähes yhtä hyvä, ellei jopa ajoittain parempi kuvaus- ja stajauspaikka kuin bunkkeri.

Lintuaseman ohjeet päivitettiin vuoden 2009 aikana vastaamaan aseman nykyteknikan tilaa sekä selittämään toimintaohjeita entistä paremmin. Uusina toimintamuotoina ohjeiden myötä tulevat vuodesta 2010 alkaen ns. vakiopyynti ja pöllövakio, jossa verkkopyynnin määrää ja aikaa on vakioitu siten, että vertailukelpoisuus paranee, mutta samalla vertailukelpoisuus edellisiin vuosiin säilyy. Uusien ohjeiden myötä asema siirtyy uuteen, Pekka Iksen kehittämään tietokantaohjelmaan, joka mahdollistaa muuttolomakkeiden tarkkojen tietojen sekä iltahuudon tallentamisen päivittäin suoraan tietokoneelle. Ohjelma oli syksyllä 2009 testikäytössä asemalla.

Aseman retkitoimintaa kehitettiin järjestämällä kaksi erityisesti nuorille lintuharrastajille suunnattua viikonloppuretkä. Huhti- ja heinäkuiset retket olivat kovin suosittuja ja niitä tullaan jatkamaan tulevinakin vuosina yhteistyössä Tringan nuorisosaaston kanssa.

Kiitokset. Suomen Kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja rengastajille päivärahaa, mistä kiitokset. YIT tuki aseman huoltorakennuksen rakentamista. Suuri kiitos kuuluu kaikille vuoden 2009 miehittäjille, talkoolaisille ja asemamaksun maksaneille. Seppo Niiranen kokosi aseman rengastukset, mistä lämmin kiitos! Tue lintuaseman toimintaa maksamalla asemamaksu tai tee lahjoitus (aseman tili: 101430-205266).

Hirvijärvi Harri Hutri

Vuosi 2009 sujui Hirvijärvellä perinteisesti muuttotarkkailun merkeissä. Havainnointipäiviä oli 180, eli vain kolme vähemmän kuin ennätysvuonna 2008. Puolenkymmenen aktiivitarkkailijan lisäksi havaintoja ilmoitti kolmisenkymmentä epäsäännöllisempää kävijää. Pisimmät yhtenäiset havainnointiputket ajoituivat jaksoille 25.–29.4., 8.–30.7. ja 19.9.–14.10. Muuttotarkkailun ohessa lintuasemalla oli vuoden aikana kolme verkkopyyntipäivää, joiden kohteina olivat pöllöt (syyskuu) sekä talvilinnut (helmi- ja marraskuu). Rengastuksia kertyi 81 kappaletta, ja eniten rengastettu laji oli viherpeippo (42 yksilöä). Tarkempia tilasto-ym. tietoja löytyy Hirvijärven lintuaseman kotisivuilta (http://www.sslty.fi/yhdistys/hirvijarvi_havainnointi.shtml).

Kevät

Kevät 2009 oli niin lintumäärältään kuin lajivalikoimaltaankin vaatimaton. Loppupalven ja alkukevään lumisuuden myötä saatiin kuitenkin pieni tuulahdus vanhoista hyvistä ajoista, kun töyhtöhyppyä muutti huhtikuussa viitenä tarkkailuamuna yli 400 yksilöä. Tarkemmin seuratuista lajeista kurkien ja hanhien muutto oli vaisua: 5.–25.4. välisenä aikana nähtiin yhteensä 216 kurkea ja 319 (metsä)hanhea.

Syksy

Syyskauden (heinä–jouluku) aikana havaittiin 35 273 lintua, mikä oli peräti 32 % alle vertailujakson 1993–2008 mediaanin. Määrällisesti heikompia lintusyksyjä on Hirvijärven alueella ollut vain vuosina 1997 ja 2002. Vähälintuisuuden taustalla oli varpuslintujen niukkuus ja erityisesti valtalajeihin kuuluvan räkättirastaan muutto oli todella ponnetonta. Myös västäräkien, hippiaisten, hömötiaisten, sinitiaisten, talitiaisten, vihervarpusten, punatulkujen ja keltasirkkujen kokonaismäärät jäivät alle puoleen tavanomaisesta. Sini- ja talitiainen sekä punatulkku olivat jopa ennätyksellisen vähälukuisia. Mediassa taantumisellaan julkisuutta saaneen viherpeipon tilanne ei sen sijaan vaikuttanut

huolestuttavalta, sillä muuttajien määrä oli lähellä tavanomaista 2000-luvun syksyjen tasoa.

Heinäkuun herkeämätön kahlaajaseuranta muutti aika lailla käsitystä punakuirin syysmuutosta Seinäjoen seudulla. Tavanomaisten yksittäisten lintujen sijaista kuireja nähtiin 15.–28.7. välisenä aikana 149 yksilöä; lisäksi 25.–26.7. havaitusta 86 isosta kahlaajasta suurin osa lie-nee ollut punakuireja. Muutenkin kahlaajasyksy oli paikallisesti hyvä, sillä Hirvijärven vedenkorkeus oli kesästä loppusyksyyn poikkeuksellisen alhainen. Vedestä paljastuneet laajat ranta-alueet vetivät puoleensa etenkin tyllejä, suosirrejä sekä valkovikloja. Syksyn kahlaajasaldoksi tuli vähintään 1500 yksilöä, mikä oli uusi Hirvijärven alueen syyskauden ennätys.

Vaelluslintujen osalta syksy sujui vaisuissa merkeissä, sillä vain käpytikalla, närhellä ja käpylinnuilla liikehdintä oli hieman keskimääräistä vilkkaampaa. Heikoimmin meni tiAISilla, joiden kokonaismäärä putosi ensimmäisen ker-
ran 17-vuotisen seurannan aikana alle 500 yksilöön. Myös harvinaisuusrintamalla elettiin hiljaiseloa ja vuoden ainoaksi valtakunnan tason rariteetiksi jäi allasalueella 14.–19.7. kierrellyt esiakuinen kiljukotka. Syksyn kotkatilasto oli kuitenkin mukavaa luettavaa, sillä syys- ja lokakuussa nähtiin enemmän tai vähemmän paikallisina neljä maa- ja viisi merikotkaa.

Höytiäinen

Markku J. Huttunen

Lintuaseman toiminta oli aktiivista ja rengastuksissa päästiin hyvin lähelle 26 vuoden keskiarvoa, mikä on 4116 rengastusta. Lintuja rengastettiin vaihtelevasti läpi vuoden – hieman yhtenäisempi miehitysjakso oli elokuun alkupuolelta lokakuun loppuun.

Aseman 26. toimintavuonna 2009 miehitysvuorokausia kertyi kaikkiaan 81, joista ruokin-tapaikkapyyntiä oli 19 päivänä. Kevätkautena pyyntikertoja kertyi 15, kesällä (pesäpoikas- ja emolintupyynnit) 7 ja syyskaudella 59. Lintuasemalla rengastivat Ari Latja (2658 rengastusta), Johanna Lakka (785), Juha Miettinen (330), Markku Huttunen (256) ja Jarkko Santaharju (5). Syyskaudella avustajina toimivat ahkerimmin Reima Hyytiäinen ja Lassi Vänskä sekä Pirta ja Jyri Latja.

Höylasilla rengastettiin vuonna 2009 kaikkiaan 4034 yksilöä 58 lajista. Runsaimmat verkkolajit olivat urpiainen (1067 rengastusta, toiseksi paras vuosi), pajulintu (620), talitiainen (376, toiseksi paras vuosi), sinitäinen (327, toiseksi paras vuosi) ja punarinta (233, kolmanneksi paras vuosi). Muita runsaita lajeja olivat metsäkivinen (85) ja kuusitiainen (97). Valkoselkätikasta saatiin neljän poikasrengastuksen myötä toiseksi paras tulos – kaikkiaan Höylasilla on tähän mennessä rengastettu 22 yksilöä. Rautiaisten kohdalla pyynti tuotti edelleen hyvää tulosta (83). Tiltalteja saatiin mukavat 58 yksilöä ja kirjosiellojakin kohtuulliset 81 lintua. Vähissä olivat erityisesti keltävästärakit, tuloksena vaivaiset kolme rengastusta. Vaikka muilla tiAISilla oli runsasta liikehdintää, höm-

taisella (147) ja pyrstötiAISella (46) havaittiin vain vähäistä vaellusta.

Lintuasemalla pyydettiin harvinaisemmista rengastuslajeista aseman historian toinen sinipyrstö (ensimmäinen vuonna 2004), kaksi taigauunilintua parin nollavuoden jälkeen sekä pikkusirkku (jo toinen peräkkäinen pikkusirkkuvuosi kymmenen vuoden tauon jälkeen). Vähälukuisia rengastettavia olivat myös suosirri (edellisen kerran 10 vuotta sitten, parhaana vuonna rengastettu 78 suosirriä), taivaanvuohi, varpuspöllö (2), pikkutikka (3), lapinkirvinen (2), kivitasku (edellisen kerran vuonna 2000), luhtakerttunen (vasta aseman 7. rengastus, edellisen kerran vuonna 1998), viitakerttunen, töyhtötiainen (4), lapintäinen (13, parhaana vuonna 38r), isolepinkäinen, närhi (6, kolmanneksi paras vuosi), pikkuarvonen, tundraurpiainen (8, parhaana vuonna 156r) sekä pohjansirkku (6). Lisäksi heinäkuun alussa rengastettiin Höytiäisen kanavan suiston ruovikkoon pitkistä aikaa asettuneesta naurulokkikoloniasta 41 poikasta (toiseksi paras vuosi).

Syyskauden pyynti tuotti joitakin mielenkiintoisia kontroleja. Kontiolahden Jaaman-kankaalla 21.7. pesäpoikasena rengastettu leppälintu tarttui verkkoon 16.8., samoin Kontiolahdella 8.6. pesäpoikasena rengastettu pähkinänakkeli pyydettiin 20.10. Nakkeli oleskeli alueella marraskuun loppuun asti. Sykähdytävien kontrolli oli 1.10. petoverkkoon lentänyt nuori naaraskanahaukka, joka oli rengastettu pesäpoikasena Puumalassa 21.6.

Kontrolleja kertyi kaikkiaan 270 ja myös useita vanhempia kontroleja saatiin monista lajeista kuten kirjosiellosta (6), talitiAISesta (8), sinitiaisesta (10) ja pajusirkusta (7). Aseman omista rengastuksista saaduista kontroleista mielenkiintoisimpia olivat sinitiaiset vuodelta 2003 (yli kuusi vuotta rengastuksesta) ja 2004 (lähes viisi vuotta), ruokokerttunen vuodelta 2005 (yli neljä vuotta), valkoselkätikka vuodelta 2005 (yli neljä vuotta) sekä edellisyksynä rengastetut kaksi pyrstötiAISia; ensimmäiset omista rengastuksista saadut ylivuotiset pyrstötiAISikontrollit. PyrstötiAISista saatiin myös ulkomaanlöytö: 9.10. rengastetut kaksi lintua kontrolloitiin Tukholman ulkosaaristossa jo 20.10., vain 11 vuorokautta rengastuksesta. Asemalla rengastetuista linnuista saatiin lisäksi vuoden 2009 löytönä urpiainen Kempeleeltä.

Jurmo

Juha Kylänpää, Markus Lampinen & William Velmala

Kevät ja alkukesä olivat aseman toiminnassa poikkeukselliset kahdestakin syystä. Ensimmäkin touko–kesäkuussa asemaa ylläpitävä Turun Lintutieteellinen Yhdistys r.y. teetti pääsaaren pesimälinnustokartoituksen. Toiseksi ensimmäistä kertaa yli 10 vuoteen asemalla oli pitkäaikainen miehittäjä, joka vietti saarella ajan 19.3.–5.5. Miehityspäiviä kertyi 249. Määrä on 2000-luvun korkein. Keväällä asema oli yhtäjaksoisesti miehitetty 19.3.–11.6. Syksyn pisin yhtenäinen miehitysjakso oli 8.10.–1.11.

Miehittäjinä vieraili 97 henkilöä. Määrä on aiempaa huomattavasti pienempi. Samoin edelleen väheni erillisten miehitysjaksojen määrä. Miehitysjaksoista 40 % oli kaksipäiväisiä (käytännössä viikonloppu eli lauantai ja puolet sunnuntaista). Yli neljän päivän jaksojen osuus oli 19 %. Näissä osuuksissa ei ollut juurikaan muutosta edellisvuoteen verrattuna. Vaikka laskuista jätettäisiin pois keväinen ”maratonjakso”, keskimääräisen miehitysjakson pituus nousi edelleen ollen 7,4 vrk. Tämä merkitsee, että asemalla kävi pienentynyt joukko harvemmin, mutta osa heistä vietti siellä pitempiä aikoja. Tällä voidaan olettaa olevan positiivinen vaikutus havainnoinnin tasoon.

Talvi 2008–2009 oli viime vuosien tapaan melko leuto ja meri pysytteli avoinna läpi talven. Tämän vuoksi alkuvuoden vesilintutarjonta olikin melko monipuolista; merellä havaittiin säännöllisesti kuikkalintuja, ja tukkakoskeloita laskettiin parhaimmillaan 39 p (2.2.) sekä riskilöitä 32 p (23.1.). Saaren lounaispuolella sijaitsevalla Skalmörenin luodolla talvehti puolestaan runsaasti *Anas*-sorsia, parhaat noteeraukset: haapana 7 p, tavi 65 p ja sinisorsa 510 p. Alkuvuoden suurin merisirrimäärä oli 7.2. laskettu 90p. Talven parhaita lajeja olivat muun muassa 6.1. Sorgenilla uiskennellut 2kv pikkujoutsen, 16.2. havaittu harmaasorsakoiras, 31.1.–8.2. saarella pyörinyt naaraspukui-
nen sinisuohaukka sekä saarella talvehtineet kaksi taivaanvuolta (toinen löydettiin kuolleen), lehtokurppa ja rautiainen. Tunturikiuru havaittiin ennen huhtikuuta ainoastaan 8.1. – missä lie tämä lintu talvehtinut?

Kevät

Kevätmuuttokauden avasi koilliseen painaltanut tuulihaukka jo 10.2. Uusia muuttajia ei kuitenkaan juuri havaittu ennen maaliskuuta, jolloin lajeja alkoi pikku hiljaa tipahdella vuodenpinnalistalle. 28.3. onnekkaita miehittäjiä riemastutti Haahkasaarella steppailut avosetti, joka paransi Suomen saapumisennätystään kahdella päivällä. Muita aikaisia tulijoita olivat mm. jo 1.3. havaittu, muuttavaksi tulkittu sinisuohaukka, 19.3. havaitut meriharakka ja kaksi tylliä, 8.4. komppaajan edestä lentoon ponnahtanut jänkäkurppa sekä jo 27.4. pesimäpaikoilleen saapunut pikkutiiri.

Määrillä ei miehittäjiä kevään aikana juuri hemmoteltu. Toukokuun puolivälissä vallinneet epävakaa sääolosuhteet eivät suosineet hyönteissyöjien muuttoa ja monien lajien muuttohuippu ajoittuikin tavallista myöhemmään suurimpien päiväsummien jäätyä alhaisiksi. Esim. pikkusiepon kevään paras päiväsumma oli 26.5. vaatimattomat 3p. Punarintoja taas ilmoitettiin eniten 24.4., jolloin saarella kaivettiin esiin yht. 573 yksilöä. Ainoat mainittavan arvoiset määrät keväältä olivat: härkälintu 53 p (28.4.), merisirri 250p (30.4.), räkätirastas 1455 m (14.4.), mustarastas 58p, 78 m (30.3.), isolepinkäinen 7p (14.4.), kuikkalinnut 917 m (sp 791, kuikka 114, kaakkuri 12) (24.5.) sekä isot kahlaajat 840m (ik 620, tundrakurmitsa 220) (26.5.).

Harmaalokin *Larus argentatus* pesinnät menivät mm. Jumossa melko huonosti. Kuva: JUKKA HAAPALA

Myöskään harvinaisuuksien osalta ei kevätkausi ollut erikoinen. Parhaita havaintoja olivat 20.–21.5. harjulla puputellut harjalintu, kaksi niittysuohaukkaa (+2kv naaras 29.4.–30.4. ja koiras 24.5.), 6.6. lounaaseen muuttanut +2kv koiras arosuohaukka, 27.5. muuttanut naaras-pukuinen sirosuohaukka sekä vapunpäivänä itäkaakkoon painellut vanha, vaalea leveäpyrstökihu. Muita pikkuharvinaisuuksia tai paikallisesti mielenkiintoisia lajeja edustivat mm. 2kv muuttohaukka (4.4.), vuorihemppo (6.4.), tunturikiuru (10.–16.4.), kaksi kuhankeittäjää sekä 29.5.–31.5. lepikossa säksättänyt viitasirkkalintu. Huomattavaa on, että tyyppillisten kevään pikkuharvinaisuuksien, mustaleppälinnun (3–5 yks.) ja sepelrastaan (n. 5 yks.), kevään yhteismäärät jäivät hyvin vaatimattomiksi. Näiden lisäksi maininnan ansainnevat vielä touko–kesäkuun vaihteessa havaitut keväällä harvinaisemmat pulmussirrit (enimmillään 3 p), kuovisirri ja pikkusirrit (enimmillään 4 p) sekä 10.4. pyrstötiainen (2). Kevätmuutolla lienevät vielä olleet myös 2.6. havaitut 15 merisirriä.

Kesäkausi alkoi rauhallisesti pesimälinnustokartoituksilla, joiden tuloksista mainittakoon alueella pesineet jouhisorsa, neljä lapasorsaparia, 125 paria haahkoja, 3–4 paria teeriä, kaksi luhtakanareviiriä, kaksi suokukkoreviiriä, kuovi, sarvipöllö ja kolme kultarintareviiriä. Erittäin uhanalaisia etelänsuosirrejä pesi tänä vuonna länsipään rauhoitusalueella 3–4 paria ja kirjokerttuja koko saarella jopa 5 paria. Saaristolintujen pesinnät menivät yleisesti ottaen melko huonosti ainakin tiirojen sekä nauru- ja harmaalokin osalta. Vuoden ainoan pikkutiirparin pesinnän onnistumisesta ei saatu varmuutta.

Kesän harvinaisin havainto oli 24.6. ilta-päivällä saareen saapunut +2kv haarahaukka, joka pienen kiertelyn jälkeen jatkoi matkaansa koilliseen. Muita maininnan arvoisia ovat 6.6. havaittu pikkukuovi, 23.6. asti saarella kierrellyt suopöllö (11.6. 2 yks.) sekä 10.–11.6. paikallisena oleskellut sepelhanhi.

Syksy

Syysmuutto käynnistyi perinteiseen tapaan jo toukokuun lopussa, jolloin havaittiin ensimmäiset eteläisiin ilmansuuntiin muuttaneet kahlajaat, kuten töyhtöhyypät (25.5. 2 m lou-

naaseen). Kahlajaat runsastuivat heinäkuussa, jolloin mainittavampia summia edustivat mm. suosirri 528 p, 100 m (26.7.), kuovisirri 21 p, 2 m (26.7.), isosirri 25 p, 3 m (28.7.) ja pikkukuovi 122 p (23.7.). Muita huomattavia päiväsummia olivat sinisorsan 2026 p (11.11.), telkän 2000 p (30.9.), merisirrin 221 p (10.11.), niittykirvisen 373 m (28.9.), kangaskiurun 7 p, 34 m (1.10.), kulorastaan 200 p, 64 m (1.10.) ja räkättirastaan 408 p, 1386 m (24.10.).

Myöhästelijöitä tavattiin tavalliseen tapaan runsaasti syksyllä ja alkutalvesta. Näistä mainittakoon harmaasorsanaaras (1.–5.12.), sinisuohaukka (29.12.), isosirri (22.11. asti), suosirri (7.11.), jänkäkurppa (21.11.), karikukko (1.12.), lapinkirvinen (10.10.), niittykirvinen (6.12.), hernekerttu 31.10. ja pohjansirri (22.10.).

Syksyn harvinaisuustarjonta ei ollut paljon kevään vastaavaa monipuolisempi; mitään suurharvinaisuuksia ei havaittu ja pikkuharvinaisuuksiakin maltillisesti. Maininnan arvoisia ovat 26.9. havaittu nuori isokirvinen, samana päivänä lepikossa ruokaillut taigauunilintu, 17.10. yhtetty hippiaisuunilintu sekä sokerina pohjalla 12.11. saaren eteläpuolella uiskennellyt nuori jääkuikka. Muita mukavia lajeja edustivat muutolta laskeutunut pikkujoutsenperhe (2 ad, 3 1kv) (11.11.), kaksi paikallista allihaahkaa (24.–26.10.), kaulushaikara (29.9.), useat muuttohaukat, etelänkiisla (20.10.), kaksi hiiripöllöä (12.–15.10. ja 11.–14.11.), enimmillään kolme tunturikiurua (22.10. eteenpäin), kolme mustaleppälintua sekä kaksi vuorihemppoa (25.–29.10.). Mielenkiintoinen oli myös 1kv merisirri, jolta saatiin 6.12. luettua aiemmin samana syksynä Huippuvuorilla kiinnitetty värirengas. Kaiken kaikkiaan lintuja oli alkutalvelle melko runsaasti.

Rengastus

Rengastuspäiviä kertyi yhteensä vaatimattomat 48. Talkoisiin osallistui 10 rengastajaa. Kevätpuolella (10.4.–24.6.) rengastettiin 31 päivänä. Syyspuolella (25.9.–27.10.) verkkoja viriteltiin ainoastaan 17 päivänä. Pisin yhtäjaksoinen rengastusjakso oli 21.5.–1.6., yhteensä 12 päivää.

Rengastusten yhteismäärä jäi 2765 yksilöön, joista 58 oli poikasia. Rengastuslajeja oli 54. Rengastusmäärä jäi selvästi 2000-luvun kes-

kiarvosta, joka on viiden edellisen vuoden (2004–2008) osalta n. 4890 lintua.

Runsaimmat rengastuslajit olivat punarinta (674 rengastusta), hippiäinen (572) ja pajulintu (218). Suurehkoja määriä rengastettiin sarvipöllöjä (17), peukaloisia (74), luhtakerttusia (8), mustapääkerttuja (49), lehtokerttuja (97), tiltaltteja (45) ja puukiipijöitä (111). Harvakuksia rengastuslajeja edustivat aseman kautta aikain 11. rengastettu tuulihaukka, kirjokerttu, tristis-alalajin tiltalti, kaksi pikkusieppoa ja aseman 10. rengastettu kuhankeittäjä. Kuu-sitaisia rengastettiin nimensä mukaisesti vain kuusi. Poikasrengastukset koostuivat kalatieroista (3), kottaraisista (54) ja talitiaisesta (1).

Kanlas

Teemu Lehtiniemi

Kangasalan lintuasemalla toiminta jatkui vähäisenä vuonna 2009. Aktiviteetti keskittyi perinteiseen tapaan heinä–elokuun varpuslintu-pyyntiin Kangasalan Kirkkojärven itärannalla. Lisäksi alkukevällä pidettiin yksi talkoopäivä, jolloin laitettiin paikkoja kuntoon ja säädeltiin alueen pensaiden korkeutta.

Rengastuspäiviä kertyi pääosin heinäkuun alun ja elokuun loppupuolen välisenä aikana vain 9. Rengastajina toimivat Vesa Tuominen ja Teemu Lehtiniemi. Simo Fält toimi rengastusavustajana useimpina päivinä. Vuoden rengastussaldoksi tuli vain 643 lintua 31 lajista. Renkaallisten lintujen uudelleen pyyntejä eli kontrolleja kertyi 135.

Runsaimmat rengastetut lajit olivat ruokokerttunen, pajulintu, lehtokerttu, punarinta ja sinitiaainen. Suurimmat päiväkohtaiset rengastusmäärät saatiin elokuun lopulla. Poikkeuksellisen vähissä olivat kirjosisepot, joiden pesinnät ilmeisesti tuhoutuivat lähialueilla kesäkuun alun kylmänpurkauksessa lähes täydellisesti. Myös tali- ja sinitiaainen olivat alkukaudesta poikkeuksellisen vähissä, mutta elokuun lopulla alueelle tuli muualta sinitiaistäydennystä, mikä kaunisti rengastuslukuja. Punavarpuksen runsaus oli suurempi kuin vuosiin.

Mitkään ihmeet tai erikoisuudet eivät päässeet järkyttämään miehittäjien päivärutiineja.

Raasio

Markku Ukkonen

Raasiassa toiminta keskittyi kahlajien lepälilälaskentoihin ja syysmuuton aikaiseen pyyntiin kahlajakatiskoin tekoaltaan länsireunalla. Pyyntiä oli yhteensä 28 päivänä ajanjaksolla 20.7.–27.9. Kahlajapyynnin yhteydessä harjoitettiin verkkopyyntiä 4–5 vakioverkkoapaikalla, jotka sijaitsivat altaan ranta-alueilla. Verkkoja roikotettiin yhteensä 19 päivänä. Rengastajina toimivat Jyrki Pynnönen, Mikael Rytkönen ja Markku Ukkonen.

Kauden rengastussummaksi kertyi 1014 yksilöä, joista kahlajia yhteensä vain 165 yksilöä 14 lajista. Kahlajarengastusten vähäisyys selittyi erityisesti kahlajien viihtymisellä ran-

nan sellaisilla osilla, jonne pyydysten virttäminen oli mahdotonta – syyskahlaaja levähti altaalla verrattain runsaasti, mutta siivekkäät oleskelivat itsepintaisesti altaan upottavimmilla liejukoilla, jonne rengastajalla ei ollut mitään asiaa. Suurin osa syyskauden rengastuksista kertyi katiskoihin ja verkkoihin harhautuneista varpuslinnuista (839 r, 26 lajia). Kahlaajista eniten rengastettu laji oli liro (61 r), varpuslinnuista västäräkki (191 r) ja vesilinnuista tavi (10 r). Ylivuorokautisia kontrolleja saatiin altaalla aiemmin rengastetuista linnuista yhteensä 64.

Lepäilevien kahlaajien havainnointia jatkettiin Raasion lisäksi myös läheisellä Mustin tekoaltaalla, joskin havainnointiaktiivisuudessa ei päästy havainnointikäyntien määrällä mitattuna edes keskimääräiselle tasolle. Kahlaajien kevätmuutto sujui hyvin valjuissa merkeissä lähes kaikkien lajien osalta. Arktisista lajeista vain tyllin muutto oli keskimääräistä pirteämpää; parhaimpina päivinä laskettiin sisämaasijainti huomioiden huomattavia 30–40 levähtäjän määriä. Sirrit kiirehtivät pesimäseuduilleen joko huomaamattomasti tai harventunein joukoin; mm. suosirrin ja lapinsirrin parhaimmat päiväsummat olivat vain 10–20 yksilön luokkaa. Myös esim. pikkusirrin, jänkäsirriäisen ja vesipääskyn kirjaukset jäivät vain yksittäisiin yksilöihin. Kolme toukokuun puolivälin kirkukkoa sentään piristivät kahlaajakevään köyhyydessä.

Kahlaajien syysmuutto tarjosi enemmän katseltavaa, vaikkakin kokonaisuudessaan kahlaajasyksystä jäi lukumäärillä mitattuna hieman väljähtynyt maku. Vikloista syyskauden valopilkuna oli liro, jonka Raasion syyssumma kipsi 1642 yksilöön ja muuton huippuvaiheessa heinäkuun puolivälissä koettiin useita 100–150 yksilön päiviä (maksimi 13.7. 210p). Toinen keskimääräistä lukuisampana näyttäytynyt viklolaji oli punajalkaviklo, kun taas valko- ja mustaviklolla oli tavanomaista vaisumpi syksy. Tyllejä nähtiin myös syysmuutolla normaalia enemmän muuttohuipun ajoituksessa elo–syyskuun taitteeseen, jolloin molemmilla altailla pyöri päivittäin 70–85 yksilön ryhmiä. Suokukon osalta alaiden syyssumma (716p) edusti keskimääräistä tasoa. Sirreistä kuovisirri (mm. heinäkuun puolivälissä 25–33 levähtäjän päiviä, mutta nuoret linnut kateissa), suosirri (elokuussa useita 40–65 levähtäjän päiviä, mutta vanhoilla linnuilla heinäkuussa vain yksi yli 100 yksilön päivä), lapinsirri (maksimi 16.8. 31 p) ja jänkäsirriäinen (enimmillään 12.7. 7p) venyivät kohtuullisiin määriin. Sen sijaan mm. tundrakurmitsa, punakuiuri, iso- ja pulmussirri sekä vesipääsky olivat vähissä. Pikkusirri tuntuu vähentyneen pysyvästi syyskahlaajien joukossa; nyt vain kuutena päivänä laskettiin yli 10 yksilön määriä ja parhainakin päivinä 1.–3.9. Raasiassa hääräsi vain 26 p.

Harvinaisuuksilla tai muilla lintumaailman erityisilmiöillä kauden aikana ei herkuteltu. Kolme keskikesän lampivikloa edustivat kahlaajien raritarjontaa. Pitkin heinä- ja elokuuta altailla seikkaili 1–2 muuttohaukkaa vesilintumassojen ja kahlaajien kauhuna. Valkoposkihanhella tuntuu olevan luja pyrkimys sisämaan valloittamiseen – Kuopion pesinnän lisämaus-

teena Mustissa oleskeli 3.–13.7. enimmillään 43 valkoposken katras. Satojen kesäkurkien oleilu altailla hyytyi ainakin tilapäisesti, sillä nyt oli luppokurkkihuppuna 19.6. vain 50p.

Rönnskär Jukka Hintikka

Rönnskärin 49. toimintavuoden miehitysaktiivisuus pysyi suurin piirtein edellisvuosien tasolla. Keväällä lähes yhtenäinen miehitys alkoi huhtikuun lopulla jatkuen kesäkuun puolelle. Syksyllä paras miehitys oli lokakuussa, jolloin oli vain pari välipäivää. Edellisvuosia varhaisempi talvi pakotti veneen talviteloille jo ennen joulua. Eniten miehitysvuorokausia keräsivät Jukka Hintikka (41), Lauri Mäenpää (36) ja Roland Vösa (22).

Aseman päiväkirja siirrettiin keväällä netiaikaan, ja kuka tahansa pystyy tätä nykyä lukemaan päiväkirjamerkintöjä kotikoneeltaan osoitteesta (<http://www.tarsiger.com/paivakirja/?asema=rnski>). Kuljetukset asemalle hoidettiin kertomusvuonna suurimmalta osin aseman omalla veneellä. Keväällä ja syksyllä toiminnan painopiste oli muuttohavainnoinnissa ja rengastuksessa, ja kesäkuukausina seurattiin pesivää saaristolinnustoa.

Vuodenvaihteessa muutamalle harrastajalle hankittiin kulkuluvat Porkkalan saariston eteläisimpään varsinaiseen saareen Mäkiluotoon, jossa tehty lintuhavainnot kerättiin aseman arkistoon. Mäkiluodon retkeilyä jatketaan vuonna 2010, ja sen avulla yritetään saada kattavampi kuva alueen muuton- ja pesimäaikaisesta linnustosta. Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa on sujunut kitkattomasti.

Asemalle uusia lintulajeja ei havaittu, mutta toiset havainnot tehtiin jalohaikarasta ja tiibetinhahasta (E-kategoria). Asemalla on havaittu 276 lintulajia.

Kevät

Talvimiehittäjät ehtivät havaita tammikuun alussa ennen meren jäätymistä mm. kolme peukaloista sekä vaelluksen jäljiltä saareen jääneen pohjantikan. Ensimmäiset varsinaiset kevätmiehittäjät pääsivät saareen 20.3. merivartioiden ystävällisellä avustuksella, mistä suuret kiitokset Porkkalan merivartioasemalle. Maaliskuussa asema oli miehitettyä 3, huhtikuussa 16, toukokuussa 22 ja kesäkuussa 18 päivänä.

Kevätkaudelle osui muutama hieno pikkulintupäivä. 13.4. laskettiin rautiaisia 10p, 164m. Saarella oli 26.4. peräti 400 punarintaa, joista 208 sai renkaan jalkaansa, ja 10.5. laskettiin 35p leppälintua. 23.5. pajulintuja arvioitiin 200p ja harmaasieppoja 40p. Seuraavana päivänä arvioitiin taas 200p pajulintua, mutta harmaasieppomassan sijaan saarella oli 25p lehtokerttua.

Hienoja mustalintupäiviä oli kaksi: 6.5. 7000p, 4550m sekä 17.5. 15550m + VL 5400m. Allien paras päivä oli 16.5., jolloin havaittiin 400p, 16795m allia. Alliahaahkoja havaittiin kolmena päivänä toukokuun ensimmäisen viikon aikana, yhteensä 115 lintua.

Kevätpuolen harvinaisimpia lajeja olivat kaksi mustaleppälintua ja kolme kyhmyhaahkaa, tunturikiuru 12.4., kattohaikara 26.4., kahden jalohaikaran parvi 1.5., tiibetinhahki 6.5., jääkuikkalaji 10.5., leveäpyrstökihu ja muuttohaukka 16.5., hrota-alalajin sepelhanhi 21.5 ja kirjokerttu 8.6. Lisäksi 22.5. havaittiin sekä niittysuohaukka että määrättämätön aro-/niittysuohaukka. Viitasirkkalintuja kuultiin kaksi, 24.5. ja 28.6. Fenologisesti varhaisista havainnoista voi mainita haarapääskyn 13.4. ja pensaskertun 28.4.

Syksy

Asema oli miehitettyä heinäkuussa 5, elokuussa 9, syyskuussa 17, lokakuussa 28, marraskuussa 4 ja joulukuussa 2 päivänä.

Syyspuolelle mahtui muutamia kelpo muuttopäiviä: 3.9. laskettiin 3p, 47m mehiläishaukkaa, 26.9. mm. 932m haapanaa ja 10598m allia, 7.10. 1219m valkoposkihanhea ja 25.10. mm. 372m tundrahanhea ja 67m joutsenta. Paikallismääristä mainittakoon 12.10. lasketut 1800p kalalokkia ja 14.11. eteläpuolella kelluheet 10 000 allia.

Pöllövaelluksesta ei jääty osattomiksi, vaan helmipöllöjä rengastettiin monen vuoden hiljaiselon jälkeen muutamia. Toisaalta Hangossa melko runsaina esiintyneet varpus- ja viirupöllö olivat saaristossa odotetun vähälukuisia: varpuspöllöjä rengastettiin kolme (+vieras kontrolli) ja viirupöllöjä yksi. Varpuspöllöjä oli havaittu asemalla ennen vuotta 2009 yhteensä vain 19 yksilöä, ja viirupöllö oli vasta aseman kolmas havainto lajista.

Tiavisvaellus ei saavuttanut mantereen asemien mittasuhteita, ja esimerkiksi kuusitiaismassat kiersivät saaren kaukaa: koko syksynä havaittiin 89p, 29m kuusitiaista. Pyrstötiaisia nähtiin lokakuun kolmen viimeisen viikon aikana 38p, 10m.

Syyspuolen miehittäjiä ei hellitty harvinaisuuksilla, mutta vähälukuisemmasta lajistosta havaittiin mm. yhteensä 4–5 mustaleppälintua, muuttohaukka 5.10, ukkometso 31.10. ja nuori pikkukajava 21.11.

Rengastus

Rönnskärillä rengastettiin kuluneena vuonna yhteensä 2679 lintua, mikä on hieman edellisvuosia alhaisempi summa. Rengastuspäivien määrässä ei kuitenkaan tapahtunut vastaavaa pudotusta ja etenkin hippiäisen vähäisyys viijaa siihen, että lintuja oli syystä tai toisesta liikkeellä selvästi edellisvuosia vähemmän.

Rengastuslupaansa käytti asemalla vuoden aikana kymmenen rengastajaa, joille lämpimät kiitokset! Rungaimmat rengastetut lajit olivat punarinta (753), hippiäinen (437), pajulintu (339), sinitiainen (111) ja talitiainen (104).

Aseman toiminnasta julkaistaan myöhemmin erillinen vuosikertomus, jossa vuoden havainnot käydään tarkemmin läpi, ja aseman havaintoja julkaistaan myös Tringa-lehden katsauksissa. Vanhoja julkaistuja vuosikertomuksia voi tiedustella kirjoittajalta, joka vastaa myös varauksista ja rengastustoiminnasta.

Säppi

Petteri Mäkelä

Kevät

Asema avattiin 10.4. Kevätpuolella miehitysvuorokausia kertyi 34, joista 10 huhti-, 17 touko- ja 7 kesäkuussa. Rengastusta ei keväällä harjoitettu lainkaan.

Huhtikuun mielenkiintoisimpia havaintoja olivat muutamit aikaiset muuttajat; 10.4. til-talitti ja räyskä, 13.4. kaksi pohjansirkkua sekä 30.4. tundrakurmitsa. Tukkakoskeloilla ja mustalinnuilla nähtiin vilkasta muuttoa kuun loppupuolella, mutta kuikkalintuja ei nähty kuin nimeksi.

Touko–kesäkuussa havainnointi painottui pesimälinnuston kartoituksiin. Kiurun todettiin palanneen pesimään Hanhiston hoitoniitylle, jonka hoidosta vastasi tänä vuonna 14-päinen ylämaankarja. Harmaasoria viihtyi saarella enimmillään 7 paria ja 11.8. nähtiin kaksi poikuetta. Ristisorsapoikueita nähtiin useita. Nuolihaukka ja korppi pesivät jälleen onnistuneesti, sen sijaan pikkusieppoa tai idänuunilintua ei tavattu pesimäaikaan ainuttakaan.

Loppukevällä tehtiin muutama mielenkiintoinen harvinaisuushavainto. 6.5. nähtiin Eteläkarissa Säpin ensimmäinen amerikkahapan, koiraan seurana oli myös ilmeinen naaras. 12.6. levähti Hanhistossa saaren toinen rantakurvi, ensimmäinen havaittiin 3.9.1981. Pikkurareista tavattiin mm. kaksi mustaleppälintua, lapinkirvinen, viita- ja pensassirkkalintu, 10 etelänkiislaa sekä neljä pohjansirkkua. Seipelrastasta ei yllättäen havaittu koko vuonna.

Arktika huipentui 17.5. illalla, jolloin ynnättiin mm. 3000 pilkkasieppoa yli 10 000 vesilinnun joukosta.

Syksy

Syyspuolella asema oli toiminnassa 69 vuorokautta, joista 15 heinä-, 16 elo-, 5 syys-, 31 loka- ja 2 marraskuussa. Heinäkuussa vietettiin Säpin kesäpäiviä ja lokakuussa pidettiin lintuasemakurssi nuorille. Alkusyksystä asemalla opastettiin kahta koululaisryhmää. Heinä–elokuussa pyydettiin kahlaajia katiskoilla. Yksilömäärillä ei juhlittu, mutta kontrolli Suomen vanhimmasta punajalkaviklosta oli mielenkiintoinen. Uudessakaupungissa maastopoikasena rengastettu viklo oli saavuttanut 18 vuoden ja 7 vuorokauden iän. Pikkulintuverkot olivat pyynnissä lähes koko lokakuun ja vuoden 2018 rengastetusta linnusta yli puolet olivat lokakuun hippiaisiä. Mielenkiintoisimmat rengastukset olivat idäntalitti ja kaksi ruskourpiaista. Lokakuun lopulla rengastettiin 12 helmipöllöä ja yksi varpuspöllö parin yön pyynnin tuloksena.

6.10. nähtiin länsirannikon oloissa runsaasti hanhia, 1800 m, lähinnä metsähanhia. Masoista ei muuten syksyn aikana päästy nauttimaan; hippiaisiä arvioitiin yli tuhannen vain kerran, kun 5.10. kirjattiin lomakkeelle 2000 yksilöä. Pikkulepinkäisellä havaittiin yllättävä syysmuuton huipentuma; 12.8. ynnättiin 32 yksilöä.

Säpissä harvinainen punasotka muutti 13.8. ja 8.10. nähtiin paikallisena koiras sotkaristey-

mä. Vuoden ainut alliahaahka näyttäytyi 4.10. haahkaparvessa. Merisirrejä nähtiin 19 yksilöä 2.–21.10. Lokakuussa havaittiin useita viivytteleviä kahlaajia: isosirri 4.10., tylli 21.10., karekukko 5.10., punakuiri 13.10. ja kuovi 18.10. Muihin syksyn myöhästelijöihin lukeutuivat mm. metsäkivinen 23.10., pajulintu 19.10., nokkavikainen kirjosisieppo, joka pärjäsi 21.10. asti sekä erikoisimpana punavarpunen 7.11.

Itäistä lajistoa edustivat 15.9. aseman pihalta pelotettu heinäkurppa, 17.10. Hanhiston niityllä viihtynyt isokirvinen, 5.–7.10. ja 20.10. nähdyt taigakirviset, 20.9. ja 22.10. havaitut taigauunilinnut sekä 19.9. ja 7.–8.11. yhytetyt pikkusirkut. Vuoden ainut idänuunilintu nähtiin 15.8. ja samana päivänä ensimmäinen syksyn kahdesta pikkusiepposta, toinen 20.9.

Vaeltajien osalta syksy oli vaisu. Pöllörintamalla havaittiin ”normaalit” kaksi hiiripöllöä ja reilut 20 helmipöllöä. Kahdeksan varpuspöllösen sijaan taisi olla Säpin ennätys. Käpytikkoja nähtiin kymmenittäin pitkin syksyä, korkein päiväsumma oli 90 tikkaa 20.10. Ehkäpä alkusyksyllä kattavampi havainnointi olisi tuottanut tikkamassaa. Isokäpylintuja liikkui muutaman vuoden tauon jälkeen hieman, sillä laji havaittiin kymmenesti 2.–20.10.

Vielä ansaitsevat maininnan Säpin ensimmäiset varpuset 20 vuoteen: kolme nuoruukaista viihdytti aseman kesäpäiviä viettävää porukkaa heinäkuun puolivälissä. Elokuun alussa taas asemalla nähtiin pulu, joka muun muassa vieraili saunan sisällä!

Tankar

Harri Hongell

Yleismaailmallinen lama ja lähestyvä auriongonpilkumaksimi näkyvät lintumaailmassakin – ainakin Tankarissa. Rengastettavia ja muuttavia siivekkäitä oli todella vähän. Asema on toiminut aktiivisesti vuodesta 1972 lähtien. Kuluneena vuonna kertyi miehitysvuorokausia 79. Pisimpään olivat miehittyinä muoton sesonkiajat, toukokuu (15 vrk) ja lokakuu (17 vrk). Ainoastaan tammi- ja helmikuulta ei ole havaintoja.

Toiminnan pääpaino oli koko vuoden verkorenngastuksessa, kesällä erilaisissa lintulaskennoissa ja syksyllä muuton seurannassa. Lintulaskennoissa osallistuttiin läheisen Natura 2000 -verkoston kuuluvan Kokkolan saariston selkälökiseurantaan sekä merkittävällä panoksella Kalajoen Rahjan Natura-alueen lin-

nustolaskentoihin. Toimintavuonna Tankarissa rengasti viisi lintuasemaluvan omaavaa rengastajaa. Saaren luoteisosan avokallioalueen vesaikkoja raivattiin käsipelillä kesällä alueelle 1998 laaditun maisemanhoitosuunnitelman mukaisesti. Lintuasemalla on oma www-sivu Keski-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen sivun yhteydessä (http://kply.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=65&Itemid=54).

Lintujen yömuuttoa ei 2009 havaittu juuri nimeksikään. Keväällä havaittiin 8.5. yöllä 3 punakylkirastasta ja laulurastas sekä syksyllä seitsemänä yönä yhteensä 109 punakylkirastasta, suosirri ja pajusirkku. Koko vuonna havaittiin yöllä siis vain 115 lintua.

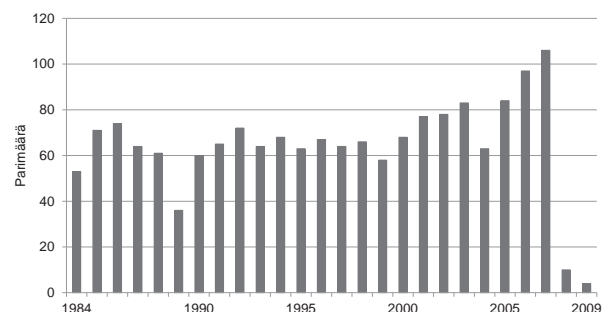
Syksy oli vaelluslintujen suhteen heikko; vain pyrstötiaisia vaelsi kohtalaisesti. Erityisesti silmiin pisti hömötiainen ja punatulkkujen lähes täydellinen puuttuminen vaelluslinnustosta. Myös merimuutto ja harvinaisuudet pettivät lintuharrastajien odotukset pahoin.

Lintuja rengastettiin 12–15 vakioverkolla ja pesäpoikasina yhteensä 1629 kpl 52 lajista. Poikasina merkittiin 139 lintua. Yleisimmät rengastuslajit olivat vaelluslintuja. Kiireisimpiä rengastuspäiviä olivat: 11.10. (163 rengastusta), 14.10. (160), 27.5. (134), 10.10. ja 12.10. (117). Kymmenen yleisintä rengastuslajia olivat: pyrstötiainen (482 rengastusta), urpiainen (228), sinitäinen (132), harmaalokki (122), pajulintu (121), talitiainen (96), hippiäinen (89), räkättirastas (78), punarinta (34) ja puukiipijä (19). Muita mielenkiintoisia ja harvinaisempia rengastuksia olivat: merikihu (1 rengastus), pikkutikka (3), närhi (1), kirjokerttu (1), lapinharakka (1) ja tundraurpiainen (3).

Tankarissa rengastettuja tai kontrolloituja lintuja tavattiin eri puolilla Suomea ja maailmaa. Mielenkiintoisimmat kontrollit olivat Liettuassa ja Ruotsissa kontrolloidut muutamit harmaalokki ja Ranskassa ammuttu räkättirastas. Pari liki 12-vuotiasta harmaalokkia kontrolloitiin Tampereella.

Harvinaisia, vähälukuisia tai erikoisia lintuhavaintoja Tankarissa edustavat seuraavat: jääkuikkalaji 20.5. 1 m; jääkuikka 11.10. 1 m SW; kyhmyhaahka 20.5. koiras m S; muuttohaukka 21.9. 1 p Karikolla; pulmussirri 12.7. 1 m S; merisirri 1.10. 5 p Lillgrundissa, 5.10. 1 p itärannalla, 6.10. 1 m N, 7.10. 2 m, 10.10. 2 p Lillgrundissa ja 14.10. 1 p, (syksyllä yht. 12 yks.); tunturikihu 19.5. 1 m merellä; etelänkiisla 18.–21.5. 1 p (laji on harvinainen Tankarissa); koskikara 17.10. 1 p; mustaleppälintu 12.5. koi-

Kuva 3. Tankarin saaren pesivän räystäspääskykannan kehitys vuosina 1984–2009. Romahdus tapahtui 2008!

ras p ja 17.5. 2kv koiras majakalla; taigauuni-lintu – syksyltä vain pari havaintoa: 21.9. 1p Lehdossa ja 26.9. 1p ääntelevä suolla; nuori kirjokerttu rengastettiin 2.10. ja sama lintu viivytteli saarella vielä 15.10.; myöhäinen nuori punavarpunen saatiin verkosta 14.10. ja sama lintu nähtiin paikalla vielä 15.10.

Tankarissa pesi kesällä 2009 yhteensä 202 paria 41 lintulajista. Yleisimmät pesijät olivat kalalokki (40 paria), lapintiira (23), västäräkki (13), haarapääsky (11), tukkakoskelo, pajulintu ja peippo (10). Erikoisimpia pesijöitä edustivat riekko (pesintä tuotti ainakin 2 lentopoikasta), merikihu ja lapasorsa.

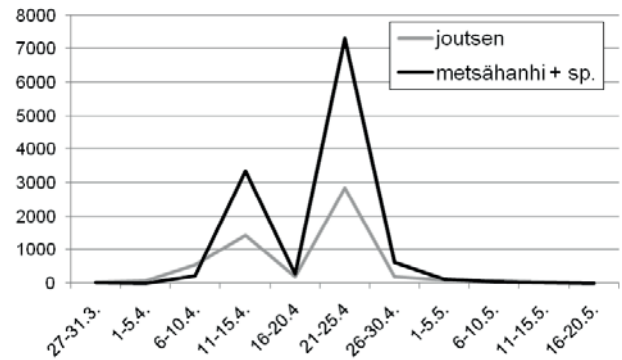
Tankarin pesivää räystäspääskykanta on seurattu jo yli 20 vuotta ja se on vaihdellut eri vuosina toissa kesään saakka 36 ja 106 pesivän parin välillä. Vuonna 2009 pesimäkanta romahti huippuvuoden 2007 jälkeen 106 parista 4 pariin (kuva 3) mahdollisesti talvehtimisalu-eilla sattuneiden kylmien säiden aiheuttamien joukkokuolemien takia. Läheisen Lillgrundin saaren linnustolaskenta oli järjestyksessään 39. perättäinen. Saarella pesi 177 lintuparia ja 13 lajia. Harvinaisimmat pesijät olivat: selkälokki (6 paria), merihanhi (2), haahka (1) ja kanadanhanhi (1).

Tauvo

Mikko Ojanen & Matti Tynjälä

Tauvon 45. toimintavuoden kokonaisaktiiviteetti oli n. 160 päivää. Kevään havainnointijakso kesti 29.3.–15.5. ja rengastusjakso 16.5.–14.6. Syksy oli aukkoisempi: viikonloppuhavaintojen lisäksi oli muutama 1–2 viikon yhtenäinen havainnointijakso elo–lokakuussa. Marras–joulu-kuussa tehtiin muutama viikonloppukäynti. Kevätpyynti toi tulokseksi runsaasti vihervarpusia ja viherpeippoja. Näistä saatiin myös muutama mielenkiintoinen kontrolli. Urpiaisia rengastettiin keväällä 113 ja syksyllä 1583, eli keskimääräistä paremmin. Kaikkiaan rengastuksia tuli 6400. Eniten rengastettiin urpiaisia (1 696), pajulintuja (1 329), vihervarpusia (533), pajusirk-

Kuva 4. Joutsenen ja metsähänhen näkyvä muutto Tavossa keväällä 2009. Luvut yksilömääriä viiden vrk:n jaksoissa.

kuja (468) ja talitiaisia (368). Pajusirkkujen (kevällä 19 ja syksyllä 449 rengastusta) määrä nousi pitkästä aikaa lähes varhaisten vuosien (1966–1968) tasolle. Suuren osan hyvästä tuloksesta selittää syksyllä käytetyt houkutusäänät. Pajusirkku tuntuu kiinnostuvan miltei minkä tahansa lajin äänestä ja tulee verkon ääreen tutkiskelemaan tilannetta.

Viileä kevät näkyi monien hyönteissyöjiin lukumäärissä. Esimerkiksi lehtokerttuja saatiin poikkeuksellisen vähän (64). Alkukesän sateisuus saattoi olla kohtalokasta monille pesijöille. Syksyllä ei saatu mm. ainuttakaan lehtokerttua. Tosin rengastus alkoi vasta elokuun puolenvälin jälkeen, mikä selittää hyönteissyöjiin niukkuutta syksyn verkkosaalissa verrattuna aktiivisempien vuosien vastaaviin summiin. Mielenkiintoisimpia verkkovieraita olivat keväällä pikkusirkku (4), pikkusieppo (2), sinipyrstö (1), idänuunilintu (1) ja satakieli (1) sekä syksyllä viirupöllö (1), taigakirvinen (1) ja peukaloinen (1). Kontrolleja saatiin runsaasti, yhteensä 1198, mikä oli osin pihalla olleen ruokinnan ansiota. Kontrolleja saatiin 517 omasta ja 21 ulkopuolisesta (joista 4 ulkomaista). Keväisistä talitiaisista kaksi oli rengastettu asemalla jo vuonna 2005. Syksyn pajusirkkujen joukossa oli kaksi kontrollia vuodelta 2005, yksi vuodelta 2006, kolme vuodelta 2007 ja 10 vuodelta 2008. Ulkopuolisissa löydöissä merkittävä pantavaa ovat erityisesti Reijo Kylmäsen Tyrnävällä rengastamat vanhat viherpeipot,

joita tavattiin seuraavana vuonna Tavosta. Kevällä ruokinnalla asusti vihervarpunen, jolla oli saumaton ja numerosarjaa lukuun ottamatta tekstiön rengas; ilmeisesti karannut häkkilintu.

Asemalla tehtiin taas joitakin mielenkiintoisia harvinaisuushavaintoja. Haarahaukka ja tuntu-rihaukka muuttivat 9.4. Arosuohaukka nähtiin keväällä kahdesti, niittysuohaukka neljästi ja syksyllä kerran. Sepelrastaita muutti 23.–28.4. neljä. Kuhkankeittäjä havaittiin asemalla 7.–8.6. Syksyn kohokohtia olivat taigakirvisen rengastus 27.9. sekä kahden valkopäättäisen löytyminen marraskuussa Munahiedalta (Reijo Kylmänen), molemmat asemalle uusia lajeja.

Muutonseurannan ja rengastuksen ohella korotettiin havainnointitornia ja kunnostettiin asemarakennuksia.

Päämiehittäjät olivat Mikko ja Liisa Ojanen, Reijo Kylmänen sekä Matti Tynjälä. Lisäksi asemalla kävi havainnoimassa ja rengastamassa lukuisa joukko muita henkilöitä. Kesällä Ulkonokalla jatkettiin kahlaajatutkimuksia. Tiirajärjestelmästä kerättiin myös Tavonniemeä koskevia havaintoja, pääasiassa Kaasan muuttohavaintoja sekä havaintoja Munahiedalta ja Ulkonokalta. Kiitokset kaikille havainnoijille ja rengastajille.

Kevät

Kevään havainnointi oli lähes katkotonta; vain myrskypäivänä tai sellaisina, jolloin pohjoistuuli vallitsi, ei havainnoitu. Muuttavien joutsenten määrä oli keväällä lähes 5500 (kuva 4). Paikallisia laskettiin lisäksi vajaat 900. Muuttavien joutsenten mediaanipäivä oli 21.4. ja paikallisten 24.4. (17.–20.4. tuuli oli pohjoisesa; toisaalta ei ollut juuri havainnointiakaan). Kylmä jakso 16.–20.4. viivästytti päämassojen saapumista.

Metsähänhia määritettiin 431, minkä lisäksi 12 177 määrittämätöntä hanhea muutti hanhien päämuuttoaikaan. Tavossa suurin osa määrittämättömistä hanhista on metsähänhia; ne muuttavat niemen itäpuolelta, kun taas merihanhiin reitti kulkee lähes täysin lännen puolella aseman ja meren välistä. Muuttavien metsähänhiin mediaanipäivä oli 23.4.

Petolintumuuttoa havainnoitiin muutaman hiljaisen vuoden jälkeen. Muuttavien merikotkien summaksi kertyi 105, esiakuisia paikallisia oli lisäksi muutaman kalastajan tehoroikinnalla Merikylänlahdella ainakin 30. Huomattava määrä verrattuna 30 vuoden takaisen tilanteeseen, jolloin laji oli pikkuharvinaisuus. Varpus-

Tauvon ensimmäinen taigakirvinen *Anthus hodgsoni* rengastettiin 27.9.2009. Kuva: MATTI TYNJÄLÄ

haukkoja kertyi 180, mutta kanahaukkoja vain 11. *Buteo*-suku loisti tällä kertaa; piekanoja määritettiin 250, ja määrittämättömistä (283) suurin osa oli tätä lajia. Hiirihaukka on aina ollut huomattavan vähälukuinen pohjoisempeaan lajitoveriinsa verrattuna, nyt niitä laskettiin 33. Muuttohaukkoja summattiin 19, mikä lienee ennätys Tavolle ja kertoo samalla lajin kannan vahvistumisesta.

Syksy

Helmipöllöjä rengastettiin vaellusjaksolla 49 (ja lisäksi saatiin kaksi ulkopuolista kontrollia). Tulos on varsin keskinkertainen ottaen huomioon lajin vaellusaikaisen asema-aktiiviteetin – asema oli kiinni monina elo–syyskuun päivinä. Ensimmäinen lintu rengastettiin tavalliseen ajankohtaan 21.8. ja viimeinen varsin myöhään 2.11. Keväälläkin rengastettiin yksi helmipöllö. Aseman seudulla olikin kohtalaisesti myyrien jälkiä, ja muutama saatiin kiinni aseman sisältä. Varpuspöllöjä tuli verkoista 18 (ja lisäksi kolme suurin ulkopuolista kontrollia). Summa on toiseksi suurin aseman toiminta-aikana.

Käpytikkojen rengastusmäärä (34) oli viime vuosien keskiarvoa suurempi, samoin kuin pikutikkojen (7). Palokärkiä rengastettiin 2 yksilöä (vuotuinen määrä 0–2). Pohjantikkojen rengastusmäärissä (4) palattiin normaalitasolle viime vuoden huippumäärästä (19). Harmaapäätikka havaittiin keväällä muuttavana, samoin kuin aseman ensimmäinen keväinen valkoselätikka.

Talitiaisia rengastettiin keväällä 66 (pääosin ruokinnalta) ja syksyllä 302, sinitiaisia vastaavasti 14 ja 96. Lukumäärät ovat selvästi tavanomaista suurempia. Aikaisempaa perusvaeltajaa, hömötiaista, rengastettiin nyt vain 60, joista 58 syysvaelluksen (n. 15.8.–) aikana. Määrät ovat pudonneet murto-osaan 1970–1980-lukujen tasosta. Verkoista tuli vain neljä lapintiaista eli vaellus oli vaatimatonta. Kuusitiainen oli kateissa; havaintoja lajista tehtiin vain muutamia ja rengastuksiakin kertyi vain viisi. Osa tiaisista pyöri ruokinnalla, jolta tuli kaikkiaan 52,6 % vuoden 1198 kirjatusta kontrollista. Monet viipyivät lyhyemmän tai pidemmän jakson aseman hoteissa. Pyrstötiaisia saatiin nyt verkoista 189, mikä on hieman viime vuosien keskimääräistä enemmän, mutta kaukana parhaiden vuosien määristä.

Valassaaret

Jan Hägg

Aseman 44. toimintavuosi oli miehitykseltään kohtalainen. Alkukevään miehitys oli hyvin heikkoa kattaen huhtikuussa ainoastaan yksittäisiä päiviä piekanan päämuuttokaudesta. Toukokuussa havainnointi oli kattavampaa, joskin havaintokausi päättyi jo kuukauden puolivälissä. Syksyn toiminta painottui entiseen tapaan helmipöllörengastukseen ja muutonseurantaan. Miehitysvuorokausia lintuasemalle kertyi vuoden aikana 60. Päämiehittäjinä

toimivat Pekka Peura (19), Christer Hangelin (18), Rainer Rajakallio (16) ja Jan Hägg (13). Kaikkiaan 23 miehittäjää toimi asemalla vuoden mittaan.

Kuluva vuosi toi myös muutoksia lintuaseman yhteysrutiineihin merivartioaseman lopettaessa toimintansa Valassaarilla. Aiemmin merivartioston avustuksella tapahtunut kyyditys jatkui toukokuusta alkaen paikallisen luontoyrittäjän tarjoamalla palvelulla. Jää myöhemmin nähtäväksi, kuinka paljon tämä muutos tulee vaikuttamaan lyhyisiin havaintojaksoihin asemalla.

Kevät

Kausi käynnistyi huhtikuun alussa yhden päivän miehityksellä (8.4.), jonka jälkeen reilua viikkoa myöhemmin seurasi kaksi lyhyttä miehitysjaksoa (17.–18.4. ja 24.–26.4.). Tämän jälkeen asema oli miehitettyä yhtäjaksoisesti reilun kahden viikon ajan toukokuun alkupuoliskolla (2.–17.5.). Toukokuun jälkipuoliskolla asemalla ei enää ollut miehitystä.

Piekanan ja muiden varhaisten muuttolajien osalta havainnointi oli keväällä puutteellista. Siitä huolimatta piekanan kevään muutosmaksu saatiin 372 yksilöä (+25 sp.), edellisvuotta selvästi enemmän. Toukokuun arktikan loistoa ei päästy edellisvuoden tapaan kunnolla havaitsemaan minkään lajin osalta, sillä kevään miehitys päättyi arktikamuuton vasta kiihtyessä. Kuikkalintuja havaittiin kuitenkin kevään mittaan n. 7600 yksilöä parhaiden muuttopäivien osuttua kauden viimeisiin miehityspäiviin. Jääkuikkia ei tänä vuonna havaittu lainkaan.

Kevätkaudella tehtiin muutamia alueellisesti mielenkiintoisten lajien havaintoja. Näitä olivat mm. kaksi sarvipöllörengastusta 24.4., paikallinen kangaskiuru 25.4. ja 15.5. sekä paikallinen alliahaaka 9.5. Lisäksi 5.5. tavattiin kevätkaudelle harvinainen taviokurna Ebbskärrillä.

Syksy

Syksyn miehitys oli yhtenäinen ja edellisvuotta hieman pidempi. Lintuaseman toiminta käynnistyi edellisvuoden tapaan 18.9. jatkuen lähes keskeytyksittä 24.10. saakka, jolloin aseman syysmiehitys päättyi. Rengastustoimintaa oli jaksoilla 18.9.–10.10 ja 12.–15.10. Rengastuksen pääpaino oli helmipöllöjen pyynnissä.

Syysvaelluksella olleita helmipöllöjä rengastettiin yhteensä 172 ja vieraskontrolleja tuli 22 yksilöstä (11,3 % pyydetyistä). Merkille pantavaa oli tänä vuonna nuorten lintujen vähyys ja vanhojen lintujen suuri osuus. Nuorten lintujen osuus syksyn helmipöllöistä oli vain n. 14 % (n. 79 % vuonna 2008). Lajin syysvaellus oli voimakkuudeltaan kohtalaisen vilkasta.

Muiden vaeltajien osalta ei erityisen voimakaita vaelluksia havaittu millään lajilla miehityskauden aikana. Pyrstötiaisilla näytti olleen edellisvuotta selvästi heikompi esiintyminen, kuten myös sini- ja talitiaisilla. Kuusitiaisten tilanne ei ollut yhtään parempi ja vaellus oli

heikkoa. Ainoastaan käpylintujen vaellus oli edellisvuotta hieman vilkkaampaa. Pikkukäpylintujen ohella vaelluksella havaittiin myös jonkin verran isokäpylintuja.

Syksyn miehitysjaksoja piristivät alueellisesti mielenkiintoiset lajihavainnot, joista parhaimpina mm. Bysundissa ruokaillut punasotkakoira 19.9., merivartioaseman luona kuultu taigauunilintu 21.9., merivartioston salmessa piilotellut pikku-uikku 21.–26.9. (alueen 3. havainto lajista), vuorihempu 26.9. ja 21.10. sekä Ebbskärrillä havaittu huuhkaja 17.–18.10. Kaikkiaan 160 lajia havaittiin lintuasemalla vuoden aikana.

Kirjallisuus

- Fox, A. D., Kobro, S., Lehikoinen, A., Lyngs, P. & Väisänen, R. A. 2009: Northern Bullfinch *Pyrrhula p. pyrrhula* irruptive behaviour linked to rowanberry *Sorbus aucuparia* abundance. – *Ornis Fennica* 86: 51–60.
- Kilpi, M., Lehikoinen, A., Asanti, T. & Rusanen, P. 2009: Skarven i Finland – hur det blev som det blev. – *Skärgården* 32(4): 6–11.
- Lehikoinen, A. 2009a: Climate forcing on avian life history. – Ph. D. Thesis, Helsingin yliopisto.
- Lehikoinen, A. 2009b: Hangon lintuasemalla hyvä pöllösyksy. – *Linnut* 44(4): 7.
- Lehikoinen, A. 2009c: Pöllöt vaelsivat Haliakselle. – *Tringa* 36: 174–177.
- Lehikoinen, A. & Lindholm, A. 2009: Ruskourpiainen rantautui Suomeen. – *Linnut* 44(4): 32–36.
- Yohannes, E., Biebach, H., Nikolaus, G. & Pearson, D.J. 2009a: Migration speeds among eleven species of long-distance migrating passerines across Europe, the desert and eastern Africa. – *Journal of Avian Biology* 40: 126–134.
- Yohannes, E., Biebach, H., Nikolaus, G. & Pearson, D.J. 2009b: Passerine migration strategies and body mass variation along geographic sectors across East Africa, the Middle East and the Arabian Peninsula. – *Journal of Ornithology* 150: 369–381.

Kirjoittajan osoite / Author's address:
Kupittaankatu 97 as. 6, 20810 Turku

Summary: Finnish Bird Observatories 2009

This is an overview of the annual activities of the Finnish bird observatories in 2009. The numbers of visitors varied a lot between observatories but were mainly average. The main activities were, as usual, counting of breeding, resting and migrating birds in addition to bird ringing. Yet another relatively warm winter offered plenty of overwintering birds on the southern coast of Finland. Cold weather in May delayed the arrival of some insectivorous passerines. The high autumn numbers were produced by migrating Coal Tits (*Parus ater*) and owls at Halias while Willow Tits (*Parus montanus*) were missing almost everywhere. The beginning of the breeding season was cold and rainy which ruined the breeding success of many species.